

Banc d'Experiències i Bones Pràctiques

RVD-BCN (PROTOCOL DE VALORACIÓ DEL RISC DE VIOLÈNCIA DE PARELLA CONTRA LA DONA)

FITXA DIVULGATIVA. ANY EDICIÓ 2014

Treball en xarxa per construir i implementar una eina comuna

Promogut per: Circuit Barcelona contra la Violència vers les Dones
(Coliderat per la Direcció del Programa de Dona de l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci Sanitari de Barcelona)

Ajuntament
de Barcelona

PRÀCTICA ACTUALITZADA
OCTUBRE 2017

Presentació

RVD-BCN és una eina que ajuda als i a les professionals que atenen dones que viuen situacions de violència masclista a valorar el risc d'actes violents greus a curt termini per part de la seva parella o ex parella. RVD-BCN està promogut pel Circuit Barcelona contra la Violència vers les Dones, col·liderat per la Direcció del Programa de Dona de l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci Sanitari de Barcelona. L'elaboració d'aquesta eina s'inicia l'any 2008 com a resposta a una necessitat compartida per diferents serveis i institucions. La creació d'un grup de treball en el marc de l'esmentat circuit permet elaborar l'instrument de valoració, que passa per un procés de validació científica i s'implementa actualment des de l'any 2012. El Circuit fa possible assolir els requisits necessaris per un treball en xarxa eficaç i productiu que permet construir una eina conjunta millor que cadascuna de les utilitzades fins ara pels diferents serveis participants. D'aquí que el Protocol incorpori en el seu nom les inicials de la ciutat de Barcelona (BCN).

Aquesta pràctica està vinculada amb: dona, serveis socials, treball en xarxa, maltractaments, població adulta, ciutat

El context de l'RVD-BCN

El procés d'elaboració de l'RVD-BCN s'inicia l'any 2008 com a resposta a una **necessitat** compartida per serveis i institucions diversos. El context aleshores estava caracteritzat per diferents realitats. D'una banda, cada servei o institució utilitzava un instrument propi de valoració, d'utilitat interna, no **compartit** amb la resta d'institucions implicades en la intervenció sobre situacions de violència de parella contra la dona. Això dificultava el treball en xarxa ja que les valoracions del risc per un mateix cas podien ser discrepants segons l'instrument utilitzat. D'altra banda, alguns d'aquests instruments estaven subjectes a un alt grau de **subjectivitat** professional: no quantificaven els factors de risc ni establien franges de valoració del risc (baix, mig o alt) i la valoració depenia del criteri i interpretació del o de la professional. A més, no tots els instruments previs a l'RVD-BCN contemplaven les reavaluacions periòdiques de la situació de risc, o no permetien fer valoracions adequades a situacions singulars, ni recollien factors de risc en funció de la vulnerabilitat de la dona ni la seva percepció o no incorporaven la funció d'alerta davant circumstàncies previsible que poden augmentar el risc en el futur. Així doncs,

des dels serveis socials municipals (Direcció de Dona i IMSS) es proposa a la Comissió Tècnica del "Circuit Barcelona contra la violència vers les dones" l'inici d'un **grup** de treball per elaborar un instrument de valoració del risc que detecti si a curt termini (màxim 6 mesos) es poden produir actes violents greus contra la dona per part de la seva parella o ex parella.

Objectius i abast

L'objectiu general de creació del protocol és el de disposar d'una eina que ajudi als i a les professionals que atenen dones que viuen situacions de violència masclista a valorar el risc que succeeixin a curt termini actes violents greus per part de la seva parella o exparella. Per la seva banda, l'elaboració de l'RVD-BCN ha incorporat un procés de validació científica amb diferents objectius específics:

- Verificar la utilitat de l'RVD-BCN: contrastar la validesa predictiva, la fiabilitat (interna i interobservadors) i la sensibilitat i especificitat per als diferents tipus de violència/gravetat.
- Ajustar el barem i punts de tall segons: la gravetat de la violència, l'interval temporal i la població de víctimes.
- Comparar la utilitat de l'RVD-BCN en els diferents usuaris del Circuit.

Pel que fa al col·lectiu destinatari, el protocol està dirigit als i les professionals de la gran majoria dels serveis que atenen dones que viuen violència masclista de parella exercida per la parella actual o exparella. Alguns d'aquests serveis són: els Serveis Socials (Ajuntament i Consorci de Serveis Socials de Barcelona), els Serveis de Salut, el Departament de Justícia (Oficina d'Atenció a la Víctima del Delicte, Equip d'Assessorament Tècnic Penal), la Fiscalia Coordinadora de Violència Domèstica (TSJ), determinats serveis dels Mossos d'Esquadra, Guardia Urbana, o Institut Català de les Dones (ICD). L'abast territorial del projecte compren el nivell de ciutat.

El procés d'implementació

a) Etapes

RVD-BCN s'inicia el 2008 amb la constitució d'un grup de treball en el marc del "Circuit Barcelona contra la violència vers les dones". La següent gràfica presenta el procés d'elaboració, validació i desplegament.

ELABORACIÓ (2008-2009)

-**Constitució** del grup de treball integrat per comandaments i professionals dels àmbits de: Serveis socials (Ajuntament de Barcelona), Mossos d'Esquadra, Departament de Justícia, Consorci Sanitari de Barcelona, Institut Català de la Salut i Grup d'Estudis Avançats en Violència (UB, expert extern).

-**Presentació** dels resultats del treball a la Comissió Tècnica del Circuit: protocol i instruccions abreviades. Decisió de sotmetre l'instrument a procés de validació científica.

VALIDACIÓ CIENTÍFICA (2010-2011)

-**Procés** de validació científica dirigit pel Grup d'Estudis Avançats en Violència (UB). Participació de professionals i serveis de tots els àmbits implicats. Paral·lelament, a l'interior de l'ajuntament de BCN, definició de pautes orientatives d'intervenció en funció del risc i procés de prova (serveis socials municipals).

-**Elaboració** de la versió definitiva del protocol a la llum dels resultats del procés de validació científica. Paral·lelament, elaboració definitiva del document de pautes orientatives d'intervenció dels serveis socials en funció del risc.

IMPLEMENTACIÓ (DES DE 2012)

-**Publicació** en català, castellà i anglès d'un document amb tres parts: 1) Origen RVD-BCN, 2) Protocol RVD-BCN, 3) Manual RVD-BCN. Difusió a institucions i serveis públics de Catalunya i l'Estat Espanyol. Presentació en fòrum i jornades internacionals.

-**Formació** a professionals. A Barcelona i Catalunya.

-**Constitució** i desenvolupament de la Comissió tècnica interinstitucional de seguiment del procés d'implementació.

b) Actors implicats

RVD-BCN està promogut pel Circuit Barcelona contra la Violència vers les Dones, coliderat per la Direcció del Programa de Dona de l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci Sanitari de Barcelona. La següent gràfica sintetitza de forma esquemàtica l'univers d'actors implicats en el programa.

c) Recursos

Pel que fa a les persones, al llarg de tot el procés de l'RVD-BCN (elaboració, validació, implementació, formació), el desenvolupament ha estat coordinat per una tècnica referent per part de la Direcció de Dona. En la fase d'elaboració del protocol, es va comptar amb la participació de dotze persones entre comandaments i professionals dels diferents serveis que formen part del grup de treball. A més, sis professionals van participar en el grup de treball intern que va elaborar i sotmetre a prova les "Pautes orientatives d'intervenció dels serveis socials en funció de la valoració resultant de l'RVD-BCN". En la fase de validació científica, a més de la participació de 74 professionals dels diferents àmbits esmentats, es va comptar amb un pressupost de 39.444 € (19.722 € anuals), assumits a parts iguals entre l'Ajuntament de Barcelona, el Consorci Sanitari de Barcelona i l'Institut Català de les Dones. La publicació de l'RVD-BCN en tres idiomes va tenir un cost de 14.071 € (impressió, maquetació, revisió del català i traducció al castellà i a l'anglès). Finalment, en la fase d'implementació, es compta amb la participació d'11 persones representants de les institucions integrants de la Comissió tècnica interinstitucional de seguiment i del Grup d'Estudis Avançats en Violència (UB).

Resultats

Aquesta pràctica ha tingut impacte tant en el col·lectiu destinatari com en el funcionament de l'organització responsable. RVD-BCN és un protocol validat científicament i compartit entre els diferents serveis que intervenen en un cas determinat (igual informació, igual valoració). Així doncs, s'elimina la subjectivitat professional per valorar el risc, però al mateix temps el protocol permet adequar aquesta valoració a la singularitat de determinats casos. A més, RVD-BCN incorpora la reavaluació, els factors de vulnerabilitat i de percepció de la dona i la funció d'alerta davant circumstàncies previsibles que poden augmentar el nivell de risc en el futur. Finalment, l'existència des de 2001 del Circuit Barcelona contra la violència vers les dones ha fet possible construir un discurs comú que ha permès no solament consensuar l'RVD-BCN, sinó que el resultat obtingut sigui qualitativament millor que qualsevol dels diversos instruments de valoració fins ara utilitzats pels serveis participants. Per això l'autoria institucional correspon al Circuit com un tot, mentre que l'autoria intel·lectual és diversa i compartida entre totes les i els integrants del grup de treball que ha elaborat el Protocol RVD-BCN.

Aprenentatge

Entre les fortaleses de la pràctica, destaca la capacitat per identificar i respondre a una necessitat real i sentida per les i els professionals de diferents serveis i institucions que atenen dones que viuen situacions de violència masclista. També és destacable el nivell de recolzament institucional i de coordinació aconseguit en l'elaboració del protocol i en el procés de validació científica. El rigor científic va quedar garantit en tot moment, tant en la fase d'elaboració de l'RVD-BCN, incorporant en qualitat d'expert extern al Director del Grup d'Estudis Avançats en Violència (GEAV-UB), com en la fase de validació científica, que va comptar amb la direcció d'aquest grup. Finalment, la constitució d'una comissió tècnica amb capacitat per facilitar l'assoliment dels objectius va assegurar a totes les institucions implicades la seva participació en el seguiment global del procés de validació i d'implementació de l'RVD-BCN.

Per la seva banda, entre les dificultats més importants que ha experimentat la pràctica cal esmentar els inconvenients propis del treball de diferents serveis i contextos institucionals que busquen construir conjuntament una eina d'utilitat comuna. Encara més quan no existeix experiència prèvia en processos d'aquesta complexitat. Tot això ha implicat nombroses dificultats per poder aconseguir, finalment, que l'autoria institucional sigui de manera col·lectiva (Circuit Barcelona contra la violència vers les dones) i no pas d'una o varies de les institucions participants.

Finalment, pel que fa a la transferibilitat, la pràctica i l'existència del circuit ha aconseguit crear un entorn que afavoreix el treball conjunt de serveis de dependències institucionals diverses i que ha permès crear un instrument nou d'utilitat per a tots ells. Aquest entorn es basa en tres grans aspectes: a) el coneixement mutu de l'abast i limitacions dels diferents agents (més enllà de les competències i responsabilitats formals); b) el respecte i la confiança guanyats al llarg d'una dècada de col·laboració entre serveis; c) la possibilitat de créixer i crear tècnicament de manera conjunta a través de fórmules molt variades: intercanvi d'informació, anàlisi de casos i construcció d'un procediment i d'una cultura tècnica comuna en l'atenció i articulació entre serveis, debats temàtics o formació permanent compartida.

Informació pràctica

Promogut/Impulsat per: Circuit Barcelona contra la Violència vers les Dones (Coliderat per la Direcció Serveis de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona i el Consorci Sanitari de Barcelona).

Professional o tècnic/a referent promotor/a inicial: Margarida Saiz Lloret - 932564576 - msaiz@bcn.cat

Professional o tècnic/a referent actual:: Marta Mariñas López – 932915910 – sara@bcn.cat
(Departament d'Atenció i Acol·lida per Violència Masclista)

Documentació disponible:

Document	Tipus	Data
Publicacions en català, castellà i anglès	<i>Document</i>	15/11/2012
Vídeo sessions de formació a professionals (versió completa)	<i>Vídeo</i>	15/10/2013

Annex. Actualitzacions

A octubre del 2017

Evolució

L'eina no s'ha modificat. Continua sent molt operativa i útil per a la finalitat per a la que va ser dissenyada. Tot i això, s'estan estudiant diferents millores com ampliar l'eina (o crear-ne una de nova) per identificar altres formes de violència masclista que no es donen en el context de les relacions de parella o la incorporació de noves tecnologies per poder aproximar-se millor a alguns col·lectius, en especial al més jove.